

me nga rohe o nga whenua, me te tuku mai i nga ripoata; erangi kihai taua ripoata i mana ki te whakataui i nga tikanga. I runga i nga tikanga o "Te Ture Whakatikatika i te Ture Whenua Maori, 1883," i pana nga roia me nga kaiwhakahaere i te Kooti, a i runga i nga tikanga o "Te Ture Arai i te Hoko Whenua Maori, 1884," i tino araria te hoko me te rihi i waenga o te motu o Aotearoa o te wahi e karangatia nei ko nga whenua e kiia nei he whenua no te Kiingi. Ko aua whenua i tino araria i te hoko me te rihi e te Karauna. Ko nga whiu i whakamana e nga tikanga o taua Ture—mo te takahi i taua Ture he whaina he maka ki te whare herehere.

He hanga noa iho te Ture Komiti Maori kahore hoki e taea te whakaaro ona painga. I tawai tera a e tawai nei ano i naianei i nga Maori i runga i te ingoa kau o te mana. A e hiahia ana ratou kia hanga taua Ture hei tinana ora, kia whai mana ai ratou ki te mahi i tetahi mahi ma ratou.

NGA TURE WHENUA MAORI TAE ATU KI TE TAU 1890.

I te wa e mana ana nga whakahaere o te Ture whakatikatika i te Ture o te 1873, me nga tini ture e whakahaere ana i aua tikanga ano, a i nga kairihi me nga kaihoko e whakamataui ana ki te whakaaoti i a ratou take, ka araria te whakaotinga o a ratou mahi e te Ture o te tau 1886 a mutu ana te whakahaere o aua keehi haunga ia etahi keehi takitahi nei.

Heoi nei te ture i hanga kei pa nga Pakeha ki nga whenua Maori ko "Te Ture Whakahaere Whenua Maori, 1886." Kihai i matauria nga tikanga o taua Ture no te mea kihai i whakahaerea tetahi tikanga hei whakamarama i ona tikanga ki nga Maori kia ahei ai te patu i nga whakaaro o etahi e whakakiki ana i nga Maori kia kaua ratou e pa ki taua ture. Kahore he whenua i tukuna kia whakahaerea i raro i taua Ture. No reira e rua ano tau e mana ana taua ture ka whakakorea.

E rua nga take i kore ai e mana te Ture Whakahaere Whenua Maori o te tau 1886. Ko te tuatahi o enei take ko te tino tangohanga i nga whakahaere o nga whenua Maori ia ratou me te tukunga atu kia whakahaere e nga tangata kahore rawa o ratou tikanga ki nga Maori, ko te tuarua o aua take ko te hanganga o taua ture kia tangohia hei ture kia whakarerea ranei kahore i meinga kia mahia hei ture. I whakahe nga Maori ki te tangohanga i te mana whakahaere i nga whenua o ratou tupuna i a ratou, heoi kihai ratou i whakaae ki te tuku mai i o ratou whenua ki raro i nga tikanga o te Ture Whakahaere Whenua Maori.

Na "Te Ture Whenua Maori, 1888," tekiona 4 nana i whakakore i "Te Ture Whakahaere Whenua Maori, 1886," me te tuku i te Pakeha kia hoko noa ana i nga take a nga Maori ki o ratou whenua.

I meinga e nga tikanga o "Te Ture Whakatikatika i te Ture Kooti Whenua Maori, 1888," tekiona 16 kia mana te tuku i nga hea o nga whenua, me te whakamana i nga tuku o mua; erangi kihai enei tikanga i pa ki nga whenua kua herea i tonoa ranei kia herea, kia herea ranei a muri ake nei. Na runga i tenei i ara ai te keehi a Poaka kia te Wari. E ai te ki a te Retimana Kaiwhakawa o te Kooti Hupirimi "kuamahia tetahi panga hou e te tekiona 16 hei mahi ma te Kooti." E rua nga Tiati i tetahi taha e rua i tetahi. Me te rereke o nga whakaaro o nga roia. Kahore e taea nga tikanga o naianei te aha engari hoki ka nui te taimaha o aua tikanga. A e whakaatu ana i te ahua o te tangi ke o nga tikanga o te hanga i nga Ture Whenua Maori timata mai i te tau 1873. I te hanga raruraru te Paremete mo nga Kooti, a i te whakamataui nga Kooti ki te kimi i nga tikanga o aua ture, he mea ano he whakaaro huhuakore, a he maha nge whakaaro ki te pehea o nga tikanga o aua ture.

Ko nga Ture i hanga i te tau 1888 i meatia hei whakahou i te ture tawhito kia ahei ai hoki te Pakeha te hoko noa iho i nga whenua Maori; otira kua kitea kua oti te tatau nga ra o nga whakahaere tikanga o mua. Kua nui haere nga raruraru. Ko nga keehi i whakataua e te Hupirimi Kooti me te Kooti Piira e whakaatu ana i nga take matakau kahore nei ano kia pa mai ki te tangata. Ko aua keehi i whakataua e te Hupirimi Kooti ko nga keehi a Timoa kia Maketanara me Timoa kia Apiata me etahi atu, me Paraone kia Matiu, mutu iho i ta Poaka ki a Wari, 8 N.Z.L.R., 338. Na enei keehi i whakahanga nga take maha i maharatia i mua kei te tino pai me te tino oti. Na nga keehi a Timoa kia Maketanara N.Z.L.R., C.A. me Matiu kia Paraone N.R.L.R., 6, S.C., 746, i turaki te whakataunga o te Kotarepaia keehi N.Z.L.R. 3, S.C.P., 56. I kiia i runga i taua keehi mehemea he pukapuka tuku ta te nuinga o nga Maori whai take akoo kahore e mana i mua o te wehewehenga o te whenua, ka mana ano i muri iho o te hanganga o te Ota e te Kooti kia wehewehea te whenua me te whakamana atu i te take ki te Pakeha e hoko ana. I kiia e nga roia i mea a te Retimana i te pohehe nga roia ki tana whakataunga i runga i taua keehi, a e he ana te ripoata i tukuna mo runga i taua keehi. Ko nga kaihoko o etahi whenua rawa nui i whakawhirinaki nei ki nga kupu o te Ture o te tau 1883 me te whakamaramatanga a te Hupirimi Kooti i aua kupu i runga i te keehi o Kotarepaia, kua kite kua mau ratou i roto i tetahi rore kahore nei he maunutanga mai ki waho.

Kia ahei ai te whakahaere i enei tu keehi, me era i ohore te arai e te Ture o te tau 1886, wakaturia ana hei Komihana ko Eruetia me Omipi. Na taua Komihana i whakamarama tuturu te raruraru o nga take Maori i raro i te Ture o te tau 1873. I roto i te keehi o te Whatatutu i whakataua ahakoa e tika ana nga whakahaere, ahakoa kua riro nga moni hoko o te whenua i whakaaetia me te haina i nga tiiti, ahakoa kua whakapirihi e te Komihana Tiaki tana tiwhikete, ahakoa kua nohoia e te Pakeha taua whenua mo nga tau tekau ma rima, a kihai tetahi Maori kotahi i whakahe pehea nei ranei ki te honganga i muri iho i te panuitanga i te tiiti i mana ai taua hoko ahakoa ena mea katoa, whakakorea iho te tiiti no te mea kihai etahi tikanga ririki nei i whakaotia i runga i nga tikanga e tohutuhungia mai ana e te ture. Na taua whakataunga e tika nei ano ki te titiro iho a ekore e taea te whakahe i puta ai te wehi puta noa i nga wahi katoa o te Tai Rawhiti Heoi mutu tonu iho te mau mai i nga Tiiti ki te aroaro o nga Komihana, kihai hoki i noho i taua takiwa i muri iho, a whakamutua tonutia iho taua Komihana i te timatanga o tenei tau.

WEHEWEHENGANGA.

No te tau 1888 ka tahi ka tuturu te wairangi o te Paremete i runga i te Ture Kooti Whenua Maori. I pumau ano ia nga whakaaro o te Paremete erangi i pumau i runga i te huarahi e rite tonu